

VETÉSI LÁSZLÓ VERSHAGYATÉKA

Meglehetősen jól ismerjük Veszprém egyházi életének azt a korszakát, amely Vetési Albert püspökségének idejére esik. Az egyházfő kormányzásának időszaka (1458–1486) nagyjából megegyezik Mátyás király uralkodásának idejével. Amikor tehát a következőkben Mátyás korszakáról beszélünk, akkor ez Veszprémben Vetési Albert püspökségének éveit jelenti. Jól ismert, hogy a püspököt a Hunyadi-családhoz régi barátság fűzte, és ez a viszony – tudomásunk szerint – kisebb ellentétektől eltekintve nem romlott meg az évtizedek folyamán. Vetési, mint Mátyás király diplomatája, amíg egészsége engedte, olykor akár évenként úton volt, hogy megbízója ügyeiben eljárjon. Mindezt azért fontos emlékeztünkbe idézni, mert általában kevés főpap maradt meg komolyabb összeütközés nélkül a király három évtizedes országlása idején az ő környezetében. Különösen is figyelemre méltó ez témánkat tekintve, mert éppen a nagyprépostok kiválasztása esetében sokszor került szembe a királyi főkegyúri jog és a püspök szándéka vagy akarata.

A régi egyházi gyakorlat az volt, hogy ha a püspök székét elfoglalta, akkor hamarosan maga köré telepítette családja tagjait. A káptalani statútumok több helyen biztosították a kanonokok unokaöccsei számára az ingyenes tanítást a káptalani iskolában. Ez vonatkozott a püspök rokonságára is. Az arra érdemes fiatalok így nagybátyjuk szeme előtt nőttek föl. Nem lévén Magyarországon tartósan működő egyetem, aki tovább akart tanulni, annak külföldre kellett mennie. Ennek költsége igen nagy volt. Még a közeli Bécs vagy Krakkó egyetemére küldött ifjú tanulmányait is nehezen tudta egy család fedezni. Még inkább így volt ez akkor, ha valakit arra találtak érdemesnek, hogy a civil- vagy kánonjog doktorátusának megszerzésére Itália nagy hírű egyetemeinek valamelyikére küldjék ki. A püspök udvarában nevelkedő ifjak között nyilván nagy volt a verseny, hogy a támogatást a továbbtanuláshoz megszerezzék. Ha a püspök és káptalana között a viszony harmonikus volt, akkor az ifjú egy kanonokság javadalmával tanulhatott külföldön. Három év után illet hazajönnie, hogy tanulmányairól számot adjon. Ha arra érdemesnek találtatott, akkor visszamehetett; amennyiben üresedés volt valahol, akkor meg egy prépostság esetleg jóval nagyobb jövedelméhez jutott. Példának tekinthetjük Janus Pannonius tanulmányi éveit. Mint Vitéz János, akkor még váradi püspök unokaöccse, az ő udvarában nevelkedett. Előbb nagybátyja költségén, majd egy kanonok-

ság, ezt követően a váradi custodiátus jövedelmével tanult Itáliában. Tanulmányai végén már titeli prépost volt. Hazatérve ugyanúgy taníttatta azután ő is unokaöccsét, Garázda Pétert. A reneszánsz kori Itáliában ezt hívták nepotizmusnak. A szónak rossz hangzása van, mert az érdemtelenek és méltatlanok egyházi karrierjének sok esetben ez volt az útja. Magyarországon egészen más a helyzet. Itt nevelési rendszer volt, amely a verseny egészséges formáján alapult, és következményeiben az elit kiválasztódását biztosította. Ezekről a külföldön tanult diákokról ma már elég sok adattal rendelkezünk. További életpályájukat ismerve nyugodtan állíthatjuk, hogy a módszer jó volt. A költségráfordítás végül is megtérült a káptalannak, mert tudós tagjai a tanultakat otthon gyümölcsöztették. Nem is ritkán úgy, hogy a király környezetében káptalanuk ügyét is hathatósabban pártfogolhatták. Még inkább javára vált ez a támogatási rendszer a társadalomnak, amely spontán módon hozta létre ezt az intézményt.

Így volt ez országszerte, és így volt ez Veszprémben is. Vetési püspök kormányzása alatt rokonságából többen is előfordultak környezetében. A káptalan tagjai között szerepel Vetési Gergely és Vetési György neve is. 1473-tól pedig a nagyprépost: Vetési László. Kinevezésének módját és időpontját Solymosi László állapította meg. 1473. szeptember 6-án még Ruzskai Kornis Mihály a nagyprépost, aki ekkor Nagylucsei Orbán budai olvasókanonokkal elcserélte javadalmát. A király az ügyletet jóváhagyta. Vetési Albert püspök azonban nem méltányolta a cserét, és másnak adományozta a nagyprépostságot. Mátyás király 1473. október 26-i feddő levele tájékoztat erről. De a feddés nem használt, a püspök nem visszakozott. A veszprémi káptalan két 1473. november 22-i okleveléből tudjuk meg, hogy ki volt a kedvezményezett. Mindkét oklevél méltóságsora Vetési Lászlót nevezi meg nagyprépostként.¹

Bár Vetési püspök veszprémi időszakáról elég sok adat áll a rendelkezésünkre, a tőle kinevezett nagyprépostról a káptalan történetében nem maradt emlék. Jól ismerik viszont Vetési Lászlót az irodalomtörténeti források. Nevét, négy évvel itt említett kinevezése előtt Janus Pannonius egy levele tartotta fenn. A püspök 1469. szeptember 13-án Pécsről keltezett levele válasz egy neki ajánlott küldeményre. Vetési László ugyanis elküldte neki görög és latin nyelvű munkáit. Janus túlságosan is jóindulatú válaszából kiolvasható, hogy nagy volt közöttük a korkülönbség és, vélhetően, a távolság is. A poéta-püspök leveléhez egy verset is mellékel:

Tu scribis Graeco, scribis sermone Latino
At tibi nos contra, barbara dicta damus.²

¹ Magyar Országos Levéltár, Df 260800, 260801; FRANKÓI Vilmos, *Oklevéltár a magyar királyi kegyúri jog történetéhez*, Bp., 1899, XLX. Az adatot Solymosi Lászlónak köszönöm.

² Ep. I, 88; *Opuscula*, 102–103.

Volt idő – folytatja Janus – amikor még ő is a múzsák forrásából merített, most a költő már Mars katonája.

A Mars dúlta országban a megdicsért ifjú költő műveiből az utókorra egyetlen sor sem maradt. Hiába kereste azt a humanizmuskutatók több nemzedéke is. Mátyás-kori latin nyelvű költészetünkben Vetési László is pusztán a név maradt. Ugyanúgy, mint a már említett és a kortársaktól nagyon dicsért Garázda Péter is. És mintha csak játszott volna a remény a fáradhatatlan filológusokkal: olaszországi kézirat-gyűjteményekből újabb és újabb adatokat tártak föl róla, még prózai szövegeket is találtak tőle, de verset egy sort sem. Úgy látszik, hogy amiként Janus Pannoniusnak elküldte műveit, úgy kereste meg küldeményeivel híres itáliai humanista kortársait. Ismerjük Ióannész Argüropülosz, Francesco Filelfo és Francesco Maturanzio válaszleveleit.³ Valamennyien biztatják, hogy aki ilyen jól ír görögül és latinul, és még poéta is, az, ha szorgalmasan tanul, még sokra viheti. Ezek között az irományok között fennmaradt egy beszéde is 1473-ból, amelyben mint az egyetem jogászhallgatójának képviselője köszönti a hivatalba lépő ferrarai podestát.⁴

Préposti kinevezésének évében, 1473-ban, tehát a ferrarai egyetemen joghallgató volt. Nyilván kánonjogot tanult. Korábban is ott diákoskodott. A humanista stúdiókban Battista Guarino lehetett a tanára, akit Janushoz diákkoruk óta baráti szálak fűztek. Ferrarában egyébként is még évtizedek múltán is olvasták Janus Pannonius verseit, úgy, mint a csodált ókor remekeivel vetekedő alkotásokat. Ezért kereste meg a nála több évtizeddel idősebb főpap-költőt Vetési zsengéivel.

A ferrarai költőkultusznak köszönhető, meg a lokálpatriotizmusnak, hogy sok mindent megőriztek számunkra. Az ottani karmelita kolostor egy szerzetese, Giovanni Battista Panetti a XV. század végén összegyűjtötte városának irodalmi emlékeit.⁵ Gyűjteményét ma a ferrarai Ariosto Könyvtár őrzi. Ez a köteg, ahogyan ma kézbe vehetjük, bizonyosan megcsontult az idők folyamán. Van ugyanis benne egy újabb kori kéztől való tartalomjegyzék. Ebben még olyan tételek is olvashatók, amelyek ma már a helyükön nem találhatók. Szerepelt például egykor benne egy bizonyos Ladislaus Pannonius is mintegy tucatnyi versével. A kötet hiányaira már más is fölfigyelt. Van ugyanis mellékelve néhány fénykép a modenai *Autografoteca Campori* című gyűjteményből. Ezek a lapok éppen a kötegünkben hiányzó versekről készült fényképmásolatok. Ezekkel, ha nem is hiánytalanul, a Panetti-féle gyűjtés kiegészíthető.

Az első kérdés, amely fölvetődik: Ladislaus Pannonius személye. Hogy a verseket Ferrarában írta, az bizonyos. Panetti ugyanis csak a helyi emlékeket gyűjtötte. A városban az 1470-es évek idején elég sok magyar diák tanult. De László nevűt, akitől latin verseket várhatnánk, Vetési Lászlón kívül nem ismerünk. Az ő neve pedig az itáliai humanistákkal folytatott levélváltásában kizárólag Ladislaus

³ HEGEDŰS István, *Vetési László és Janus Pannonius*, ItK, 8(1898), 470–471; HUSZTI József, *Francesco Maturanzio magyar vonatkozású költeményei*, EPhK, 51(1927), 7–18.

⁴ HEGEDŰS, *i. m.*

⁵ Ferrara, Bibl. Ariostea, Coll. Antonelli 393.

Pannonius alakban fordul elő. Nyilvánvalóan ezzel is Janus Pannonius nyomdokain kívánt járni. A külső ismérvek alapján tehát a kis versgyűjtemény szerzőjét Vetési Lászlóban kereshetjük.

Ha magát a füzetet vesszük szemügyre, akkor arról megállapítható, hogy nem teljes. Elején bizonyosan, de talán a végén is hiányzik egy vagy két lap. Szerencsénkre a ferrarai tartalomjegyzék alapján a hiány nagysága is megállapítható. Ugyanakkor a tartalomjegyzéknél több verset is tartalmaz. Vannak ugyanis cím nélküli versek is a lapokon, és ezeket az index készítője nem vette figyelembe. Végül is van egy hiányos ferrarai tartalomjegyzékünk és egy modenai, nem a teljes anyagot tartalmazó kéziratunk. A kettőből együtt rekonstruálni tudjuk az egykori verskötet tartalmát.

Az első vers, a tartalomjegyzék szerint, János esztergomi érsekhez szól: „Ladislai Pannonii carmen de pace confecta ad Dom. Joannem Archiepiscopum Strigoniensem carmen (!)”. Ez a vers nem maradt ránk. A többi lap beírtságából kiszámítható, hogy eléggé hosszú lehetett.

Egy cím nélküli vers következett ezután. Az előzőtől jól elkülönült, mert a tartalomjegyzékben így szerepel: „Eiusdem carmen aliud.” Talán ez az a nyolc disztichon, amellyel ma a modenai kézirat kezdődik:

Quaesumus ut sistas transis quicumque parumper

Az ókori sírfeliratok mintájára megszólítja az arra járó a sírban nyugvó, még huszadik életévét sem ért ifjú, és figyelmezteti az élet mulandóságára.

A következő hosszú vers diáktársához szól: *In Illyrici iuvenis minor Philerdi sagittatoris egregii laudem*. A dalmáciai diák, költői nevén Mintus nyilazási és dár-davetési ügyességét magasztalja huszonnyolc hexameterben.

Ezután megint cím nélküli vers következik. Egyetlen disztichon arról, hogy lehet, hogy más örömet leli a csaták szemlélésében, őt a múzsákkal való szembesülés kielégíti.

A ferrarai életből való az *Ad praestantissimum virum M. Hieronymum Castellum in optimi vini commendationem*. A címzett a ferrarai herceg udvari orvosa volt. Művelte a széptudományokat, és pártfogolta a humanistákat. Ezért valamennyi Ferrarában megforduló poéta sietett őt verssel üdvözölni. A versben a „Pannonius iuvenis” borral, talán szerémivel köszönti. És mivel a ferrarai udvarban az ajándékot illetett egy kísérőversbe csomagolni – ahogyan az az ókorban is divatos volt –, ilyen alkalmi költemény ez az itt olvasható is.

Ezután három, cím nélküli disztichon következik a világi dolgok megvetendő voltáról.

Aktuális témájú a *De Turci adventu*, amely arról szól, hogyha a pannon fegyverek útját nem állják, akkor Itáliát is előzönlötte volna a török.

A következő megint egy diáktársához szól: *Ad Nicolaum Amaltum Illyricum iuvenem... De Jani pontificis excellentia*. A vers elejétől végig Janus Pannonius magasztalása:

Praesulibus quantum sacro procellit honore
Praesul qui Petri sceptrum verenda tenet,
Ingenio tantum gemina laus maxima linguae
Pontifices Janus praesul, Amalte, preit.
Cuius fama vicens toto florescit in orbe
Et fugit a Stygio gloria summa lacu.

A már a főpapok sorát gyarapító példakép kiválóságát a fiatal költő legfőképpen a két nyelv, a latin és a görög tudásában látja. Ezért ismerik nevét szerte a világon, ez biztosítja neki az örök életet.

Ezután nagyszerű kis zsánerkép jön: cím nélkül, egyetlen disztichonban:

Praesulis ad docti veniunt convivia lauta
Pannoniae iuvenes donaque digna ferunt.

Azaz a hazai kosztot már régen nélkülöző magyar diákok meghívást kaptak egy tudós főpaphoz, ahol gazdagon terített asztalra számítanak. Tudják, hogy mi az illem, viszik ők is a nagyúrhoz illő ajándékot, és mellé ezt a kísérő verset. Amire a tartalom összefoglalásához több sor is kellett, azt a költő egyetlen disztichonban tömörítette úgy, hogy a tárgyyszerű közlést a jelzők színes képpé varázsolják.

Hogy tudta ő is szaporítani a szót, éppen úgy, mint kortársai, azt a most következő elégiája bizonyítja: *Ad generosum et eruditum juvenem Laurentium Strozam*. A vers abból az alkalomból született, hogy a nagynevű Strozza család ifjú tagja, Lorenzo befejezve tanulmányait az artes fakultáson, átment a jogi karra. A vers nyelvén ez úgy hangzik, hogy az ifjú „vates” most a tudomány kedvéért hűtlen lesz a műzsákhoz, akiknek körében eddig az apai dicsőséget növelte. Az ifjú Lorenzo ugyanis Tito Vespasiano Strozza ferrarai államférfi és költő fia volt. A XV. századi Ferrarára jellemző, hogy apjának a verskötetek legalább akkora megbecsülést hoztak, mint a család sok generáción át viselt magas közéleti tisztségei. A humanisták körében meg éppen a Janus Pannoniusszal való költői certamenje volt a legolvasottabb – még évtizedek múlva is –, amint ezt a fönmaradt nagyon sok kézirat másolat bizonyítja. Vetési, diáktársai nevében, ötvenhat hexameterben hívja vissza a szökevény ifjú Strozát Pallas körébe. Ez a versfajta a korabeli diákság szokásos műfaja lehetett, mert Janus Pannonius is, hasonló helyzetben, ferrarai tanulmányai végén, Padovába készülve „valedicit Musis” egy hosszú elégiában.

A kötet záróverse megint Vitéz Jánoshoz szól: *Ad Reverendissimum Dominum Joannem Strigoniensem Archiepiscopum*. Azt írja benne, hogy ha ő nagyon gazdag volna, akkor most Esztergom főpapja nemcsak könyveket meg néhány hitvány verset kapna tőle, hanem valami sokkal drágább ajándékot.

Ezzel a kis versgyűjteménnyel a karmelita atya nagy kincset mentett meg számunkra. Nem kívánjuk túlbecsülni egy diákköltő alkalmi verseit, de azok a maguk helyére illesztve értékes forrásul szolgálnak. Egyébként is, Mátyás-kori humanizmusunk verses emlékeiből Janus Pannonius művein kívül még morzsák is csak elvétve maradtak ránk.

Amint a kötet tartalmi ismertetéséből talán világossá vált, az nem néhány, véletlen folytán ránk maradt vers együttese. A gyűjtemény egy XV. századi megformált, szabályosan megkomponált verskötet. Követi az ókori mintákat, Catullus vagy Martialis összeállításait. Terjedelmében és fölépítésében is megvolt ennek a humanistáktól gondosan utánozott hagyománya. Tudjuk, hogy Janus is el-elkűldött ilyen kisebb verskötetet barátainak. Sajnos, ránk maradt teljes versgyűjteményéből ilyen kisebb alkalmi válogatást rekonstruálni ma már lehetetlen.

Vetési kötetének elején és végén is egy-egy Vitéz Jánoshoz szóló ajánlóvers van. Az első a terjedelmesebb, ez a „captatio benevolentiae”. Ebben a főpapot magasztalja mint valamely békeszerződés hathatós közreműködőjét. Az időhatárok szűkre szabottak. Csak az 1469 és 1472 közötti békealkudozásokra gondolhatunk. Legvalószínűbben az 1470 tavaszán Bécsben folyó egyezkedésről lehet szó, amelyben Vitéznek igen nagy szerepe volt. Ezt az ott jelenlévő itáliai követek szorgalmasan jelentették is haza. A külsőségekben és ceremóniákban is kifejezésre került ennek jelentősége. Firenze is oda küldte Janus Pannonius megverselte oroszlánjait. A társadalmi eseményre, félbeszakítva itáliai tanulmányait, Garázda Péter is Bécsbe utazott. Vitéz Jánost szűkebb köre, Janus és a germán Henricus poéta, Heinrich von Gundelfingen is versekkel üdvözölte. Ez lehetett az az alkalom, amelyről Vetési ajánlóverse is megemlékezett. Második verse maga ajánlása, valami köszönésféle. Mintája itt is ókori. Ez a kor a római fölíratok gyűjtésének szenvedélyes időszaka. A „Siste viator” kezdetű verse is ókori sírkövet utánoz. A huszadik évén még innen lévő ifjú talán valami súlyos betegségben szenvedett, és tartott a korai haláltól, ezért választotta ezt a különös formáját a bemutatkozásnak. A kötet legkiemelkedőbb helyén, pontosan a középen van elhelyezve a nagy példa: Janus Pannonius dicsőítése. Ezzel megint csak az érsek kedvében akart járni. A többi vers a ferrarai diák élményeiről számol be. Igen nagy hangsúlyt helyez arra, hogy otthon is lássák, milyen jó körökben mozognak. A hercegi udvar orvosa, egyben az egyetem professzora, egy tudós főpap meghívásával dicsekedhetnek. Ezeket ők a megfelelő ajándékokkal viszonzozzák. Ebből megint az otthoniak is láthatják, hogy miért mennek haza az újabb és újabb pénzsürgető levelek. Hogy az ifjú Strozzával együtt nemcsak a könnyű Múza nyomába szegődtek, azt volt hivatva bizonyítani a két sztoikus bölcsességet summazó epigramma. A török támadásról írt versével azt tanúsítja hazafelé is, hogy amit honfitársai kardjukkal, azt ő tollával teszi. Emlékezteti Itáliát, hogy Pannónia pajzsának köszönheti békekészes nyugalmát. Ismét egy ajánlóvers zárja a kötetet, amely az egész ajándékkötet kísérőjéül szolgál. De az is kiderül belőle, hogy Vitéz János híres könyvtára a külföldön tanuló diákok küldeményeiből is gyarapodott. A verseket bizonyára szépen lemásolta, és úgy küldte haza. A fogalmazvány Ferrarában maradt. Ez került a század végén a szorgalmas másoló jóvoltából a ferrarai gyűjteménybe.

Vetési László veszprémi nagypréposti kinevezésének idején Vitéz János már egy éve halott volt, és vele együtt Janus Pannonius is. A király atyai jóbarátaiból pártütökké lettek. Vetési püspök távolmaradt a mozgalomtól. A veszedelmes idősza-

kot Vetési László Ferrarában töltötte. Innen írt 1474 februárjában a veszprémi püspöknek egy levelet.⁶ Ez az egyetlen saját kézírásában fennmaradt emlékünktől. A levelet olvasva bizonyos problémák merülnek föl. Hangja merev, mintha nem egy folyamatos levelezéskapcsolat darabja lenne. Azzal kezdi, hogy töprengvén, kinek is írjon, úgy döntött, a püspöknek ír. Ez a formula a humanisták-tól agyoncsépett ajánlólevél-kezdőmondat. A mesterkéltség talán avval magyarázható, hogy ez által is ismereteivel akart jeleskedni. De a levél a továbbiakban sem válik bizalmasabbá. A vége is csak a szokásos újságközléseket tartalmazza.

Nincs okunk aggodalomra. A Ferrarában tanuló ifjú nagyprépost ekkor is püspöke kitüntető bizalmát élvezte. Ezt tanúsítja Vetési Albert 1475-ös római követsége. A Laki Thuz János szlavón bánnal 1474 végén útnak induló püspök Itáliában maga mellé vette Vetési Lászlót. A bíborosi konzisztóriumban és a pápa előtt a király üzenetét 1475 elején ünnepélyes orációban Vetési László tolmácsolta. A jelenlévő Jacopo Ammannati-Piccolomini bíboros, a magyarországi ügyeknek és Janus Pannoniusnak is jó ismerőse, följegyzéseiben megemlékezik az eseményről. Azt írja: „orationem habuit praesulis nepos iuvenis Ferrariæ ad humanitatem eruditus”.⁷ Vetésiről tehát a pápai udvarban is tudták, hogy a püspök unokaöccse. Azt is írja róla, hogy még ifjú, és Ferrarában tanulta a humaniorákat. Vetési ekkor, 1475 januárjában még csak az artes fakultást abszolválta. A kánonjognak még mindig csak hallgatója volt. De, hogy kitűzött célja ennek elnyerése volt, azt éppen római tartózkodásának több emléke is igazolja. A kúriai protokollnak megfelelően két beszédet tartott. Ismereteink szerint a két változat között általában nem volt lényeges eltérés. Először a bíborosok előtt beszélt a magyar követség nevében, erről emlékezik meg Ammannati említett följegyzése. Majd utóbb még egyszer IV. Sixtus pápa előtt. Ennek szövegét ismerjük. Ezt ugyanis a kúriai nyomdásszal ki is nyomtatta. Ő az első magyar diplomata, akinek követi beszéde a modern sokszorosítás eszközével vált terjeszthetővé.⁸ A királyi utasításnak megfelelően a beszéd a török veszélyre hívja föl a figyelmet. Az már Vetési egyéni adottságaiból következett, hogy mondanivalóját egy helyen versre fordította:

Vae tibi Roma, caput mundi, vae Roma beata!
Non te Gallorum, non te Chartaginis arma
evertere olim, non te civilia bella:
at nunc excindet praevesta potentia Turchi.

⁶ *Monumenta Romana Episcopatus Vespriensis*, IV, ed. J. LUKSICS, Bp., 1907, 460–461 o., 387. sz.

⁷ Jacopo AMMANNATI-PICCOLOMINI, *Il Diario Concistoriale: 1472–1479*, a cura di Enrico CARUSI, Città di Castello, 1904, 147–148 (*Rerum Italicarum Scriptores*, XXIII/III).

⁸ Ladislai VETESI Pannonii cubicularii apostolici oratio ad summum sanctissimumque pontificem Sixtum IIII pro praestanda obedientia nomine invictissimi principis divi Mathiae serenissimi Hungarorum ac Bohemorum regis quarto nonas Februarii MCCCCXXV, Roma, J. Schurener, 1475¹, Roma, St. Planck, c. 1481², TOLDY Ferenc, *Analecta monumentorum Hungariae*, Pest, 1862, Bp., 1986², 151–164; *Monumenta Romana Episcopatus Vespriensis*, III, Bp., 1902, 324–334.

Róma pusztulása pedig akkor fog bekövetkezni, hogyha magára hagyják a törökkel egyedül viaskodó magyar királyt. Mindezt bővebben is kifejti majd – ígéri beszédében – egy, a pápához címzett „libellusban”, amely erről fog szólni. Ez a tervezett, történelmi visszatekintést is tartalmazó műve mindaddig nem került elő.

A kinyomtatott oráció szerzője „Ladislaus Vetesius cubicularius apostolicus”. Római tartózkodásának idején tehát ő maga is irányt vett a pápai hivatalok felé. A cubicularius ugyanis nemcsak a ceremóniák fényét növelte, hanem a szupplikációk, a Kúriához benyújtott kérvények útjának egyengetésében is közreműködhetett. Érdem nélkül nem lehetett elnyerni, de a címért fizetni kellett. Ezt a ferrarai joghallgató csak a püspök-támogató segítségével tudta előteremteni. Ezekben az években már volt a pápai hivatalban egy magyar scriptor apostolicus: Georgius Polycarpus, magyar nevén Kosztolányi György. Janus ferrarai tanuló társa volt, majd többször is Mátyás király követe. Ő clericus coniugatus, azaz házasember volt, egyházi karrierje megrekedt. Úgy tűnik, hogy Budán újabb római residensről kívántak gondoskodni. A kiszemelt új diplomata az ifjú Vetési László volt. Ő se válthatta valóra a hozzá fűzött reményeket. Római követi szereplése az utolsó. Ezután neve semmilyen forrásban nem fordul elő többé. Ha visszaemlékezünk a Vitéz Jánosnak elküldött verskötetben szereplő maga ajánlására, akkor megértjük, hogy miért választotta a sírfömlirat formát. Súlyos beteg lehetett, nem sok reményt fűzött ahhoz, hogy hosszú élet vár rá. Itáliában érhetette a halál, vershagyatéka is ezért maradt ott. De ott legalább megmaradt!

VETÉSI LÁSZLÓ VERSEI⁹

- Quesumus ut sistas transis quicumque parumper
quisquis es et faciem sic speculare tuam.
Nondum bis denos aetas praeviderat annos
forsitan et fata nos voluere mori.
- 5 Conspecies tu qui procedis mente superba
ausus et interdum spernere quicquid deum.
- Nos olim iuvenes praestantes corpore pulchro
liquit forma decens, liquit et ipse color.
- 10 Nunc sine mente caput, vix restat vermibus esca
mundus quod dederat, iam fuit omne diu.
- Sic quicumque cupis falso producere vitam
vel rex vel maior attamen ipse cades.
- Omnia labuntur quae mundus suggerit atque
falleris hac umbris falleris ecce miser.
- 15 Sic igitur vivas falsa inter gaudia vitae
ut spernas cuncta praeter amare deum.

⁹ A * jelzést mindenütt cím nélküli vers követi.

In Illyrici iuvenis minoris Philerdi sagittatoris egregii laudem

Illyrici quondam fertur generosus in oris
arte sagittandi praestans viguisse Philerdus.
Quo neque Gnosiacus melius luctaverat arcum
bellator celeri gressu dum tendit in hostem,
5 Cretica nec melius calamos torquere lacertis
calluerat tellus, melius nec fortis Hiberus.
Quin etiam florens nimius Gortyna sagittis
Illyrico cessit telo claroque Philerdo.
Denique nullus erat pharetra qui iustius illo
10 letiferam toto iuvenum gestaret in orbe.
Ille vagas caelo demisit saepe volucres
nec liquidis pisces tuti mansere sub undis.
ille procul silvis fugientes retia cervos
transfixit rapido volitante per aera telo.
15 Nec fuit umbrosis recubanti in montibus unquam
tuta salus volucris, nido sed traxit ab alto
quem valuit tenui contingere arundine Mintus.
Tu quoque frendentes rapidis incursibus apros
occidis trifida nunquam fallente sagitta.
20 Saepius in celeres contorques spicula damas
fallere nec possunt agili tua vulnere motu.
Saepius in silvas iacularis pila leones
nec rigido possunt iaculum depellere saltu.
Omnia si cupiam laudum praeconia Minti
25 Aonia memorare tuba cantuque virenti
me prius ad manes fatum Parcaeque severae
abducent terris vanasque resolver in umbras
quam valeam digne laudes celebrare Philerdi.

*

Aspiciant alii turmas in bella ruentes
Pierides nobis posse videre sat est.

Ad praestantissimum virum M. Hieronymum Castellum in optimi vini commendationem

Tempore quo fuscus Bacchus remeabat ab Indis
Eoi referens munera grata soli
tradidit Ausoniae populis altoque Phalerno
nectarei primum semina laeta meri.

5 Cuius ab antiquo nostrum quo palmitē fertur
deducit munus gaudia cara sui.
Hoc igitur Latiae Graiaeque gloria linguae
Pannonii iuvenis tantula dona cape.
10 Qui tua sincero gestabit nomina semper
pectore nec labi tempora longa sinent.

*

Discite fallacis mortales spernere cuncti
delitias mundi quae cito nempe fluunt.
Nam non imperium gravius nec gloria clara
felices reddunt, sed benefacta modo.
5 Ergo precor toto virtutes pectore firmet
qui cupit aeternum vivere post obitum.

De Turci adventu

Non magis Ausonios numeroso milite quondam
terruebat Poenus ductor in orbe vicens
quam subito magni metuenda potentia Turci
nunc Venetos pelago terrueritque solo
5 qui nisi Pannoniis tandem laceretur ab armis
exitio Latii tundet utrumque latus.

Ad Nicolaum Amaltum Illyricum iuvenem doctrinarum generosissimum, excultum
probe de Jani pontificis excellentia

Praesulibus quantum sacro procellit honore
Praesul qui Petri sceptrā verenda tenet,
Ingenio tantum gemina laus maxima linguae
Pontifices Janus praesul, Amalte, preit.
5 Cuius fama vicens toto florescit in orbe
Et fugit a Stygio gloria summa lacu.

*

Praesulis ad docti veniunt convivia lauta
Pannoniae iuvenes donaque digna ferunt.

Quis tua Laurenti Strozzeae gloria gentis
carmina non miris tollat ad astra sonis.
Quae tibi Pieriis Phoebus largitur ab antris
ut valeat priscos aequiperare viros.
5 Ecce sed ingratus Permessi flumina linquis
et sequeris Baldum scriptaque longa Cini.
Fulmina sed potius magni genitoris adurant
Sulpitii leges vivaque fatua patrum
de grege quod nostro te longa volumina tollant
10 et sis leguleae gloria prima scholae.
O utinam nunquam lex ulla inventa fuisset
pontifices sancti nec nova iura darent.
Tu prius ornabas ludi pia limina nostri
aspectu reddens omnia laeta tuo.
15 Teque chorus vatum medium modo semper habebat
dictantum in laudes carmina culta tuas.
Ille Maroneo celebrans tua nomina cantu
hic proavos ornans claraque facta patris.
Nunc vero abiecta cithara Phoebique ministris
20 leguleum sequeris, docte poeta, gregem.
At nisi pipleos repetant tua carmina fontes
et nitida sumas plectra canora manu
flebunt Pierides flebit quoque cantor Apollo
et fundet lacrimas Euchius ipse pater.
25 Redde igitur facilem musis te Strozgia proles
gesta canens regum saevaue bella ducum.
Nam te Pegasides sacrum dixere poetam
seu cantes elego seu graviore tuba.
Saepe prius citharam gemmis auroque nitentem
30 Tractabas levi pectine, docte puer.
Melliflui solitus modulamina fundere cantus
qualia Musaeus vel Linus ipse dedit.
Saepe tuos Phoebus miratus ab aethere cantus
linquebat nitidi splendida tecta poli.
35 Iamque precor legum numerosa volumina linque
desere sacrorum iura severa patrum.
Non tibi conveniunt fallacis iurgia turbae
nec decet in causis te violare fidem.
Ergo precor teneros primae lanuginis annos

40 ad suaves confer, culte poeta, modos
qui genus ornabunt proavos patriamque potentem
 testantes laudis tot monumenta tuae.
Ad te igitur superum monitu, Strozzigena proles,
 Cynthus ut iussit carmina pauca dedi.
45 Nanque ego florigeris pridem versabar in hortis
 purpureas carpens ad nova festa rosas
quem sic alloquitur sublimi ex ilice Phoebus
 aurata fundens carmina docta lyra:
Cur meus ille puer sacris versatus in umbris
50 Pierii liquit tam cito fontis aquas
et sequitur leges clarorum et iura Quiritum
 saepe legens Baldum scriptaque saepe Cini.
I propere et vatem moneas ne talia tentet
 quae superum rector fataque dura negant.
55 Has igitur monitus, lauro dignissime vates,
 nuntiat exiguis nostra Thalia modis.

Ad Reverendissimum Dominum Joannem Strigoniensem Archiepiscopum

Si mihi divitias Croesi fortuna dedisset
 aurifer et praestet si sua dona Tagus
fertilis Aegyptus fulvum si traderet aurum
 ditet et Alcynoi me pretiosus ager
5 si tua transimittas Oriens pia munera nobis
 et quod Erythraeo colligis, Inde, mari
haud tibi, Strigoniae Praesul placidissime, libros
 nec tenues versus sed pretiosa darem.